

YOSHLARNI AXBOROT HURUJLARIDAN IJTIMOIIY PSIXOLOGIK HIMOYA QILISH

M.Maqsadova

Ps.f.n. dotsent.Qarshi Davlat Universiteti

Turdiyeva Latofat

*Qarshi Davlat Universiteti pedagogika fakulteti psixologiya
(Faoliyat turlari) magistranti 2-kurs*

Annotatsiya: Maqolada yoshlarni axborot hurujlaridan ijtimoiy psixologik himoya qilish va axborot hurujlarining kelib chiqishi haqida yozilgan.

Kalit so'zlar: global, zamonaviy, psixologik, individual-psixologik, mahalliy saytlar, portallar, xuruj.

Аннотация: В статье рассматривается социально-психологическая защита молодежи от информационных атак и происхождение информационных атак.

Ключевые слова: глобальные, современные, психологические, индивидуально-психологические, локальные сайты, порталы, атаки.

Abstract: The article describes social psychological protection of young people from information attacks and the origin of information attacks.

Key words: global, modern, psychological, individual-psychological, local sites, portals, attack.

Kirish: Bugungi globallashgan dunyoda yagona axborot makoni vujudga kelishining ijobiy tomonlari juda ko'p. Biroq, undan yuqori texnologik imkoniyatlarga ega bo'lgan ba'zi buzg'unchi kuchlar g'arazli maqsadlari yo'lida foydalanib qolishga urinmoqda. Bunday sa'y-harakatlar ko'pincha "Axborot xuruji" tarzida amalga oshirilmoqda. Demak, globallashuvning salbiy jihatlari ham kam emas. Yangilikka, turli axborotlarga hamisha qiziqish bilan qaraydigan yoshlar ongiga internet qay darajada ta'sir ko'rsatayotgani haqida aytilayotgan har bir fikr zamirida ulkan ma'no mujassam.

Asosiy qism: Hozirgi kunda kelib jahon taraqqiyotining yangi bosqichida insoniyat yangidan yangi zamonaviy, g'oyat murakkab bo'lgan va ziddiyatli jarayonlarning guvohi bo'lmoqda. Buning natijasida esa dunyo taraqqiyotiga to'siq bo'lish, rivojlanayotgan davlatlarning demokratik rivojlanishini izdan chiqarish, insoniyat va halqlar o'rtasida ziddiyatlarni kuchayishiga olib kelmoqda. Oilalarning birligiga rahna solish bilan ularga ma'naviy tahdidlarning kuchayib borishi ko'paymoqda. Bugun butun insoniyatga tahdid solayotgan xalqaro terrorizm va ekstremizm dunyo tsivilizatsiyasining, davlatlararo integratsiyaning asosiy dushmaniga aylanib bormoqda desak adashmagan bo'lamiz. O'z navbatida u tobora kengayib,

jahondagi ko'plab mamlakatlarga o'zining salbiy ta'sirlarini ko'rsatib kelmoqda. Islom Karimov o'zining "Xavfsizlik va barqarorlik taraqqiyoti yo'lida kitobida ta'kidlaganidek, "bu ofat qachon, qaysi tomondan, qanday hujum qilishini hech kim bilmaydi" deb ta'kidlagan edilar.

Yoshlarning internetga bo'lgan qiziqishlarini yaxshi bilgan ayrim buzg'unchilar bundan juda ustalik bilan foydalanib, "axborot xuruji"ni avj oldirmoqdalar. Hozirgi davrda jahon miqyosida kechayotgan globallashuv jarayonlari butun insoniyat, yer yuzidagi barcha xalqlar va millatlar taraqqiyoti uchun, ayniqsa, hayotga kirib kelayotgan yosh avlod uchun misli ko'rilmagan imkoniyatlar yaratib bergan. "Avvalambor, fan va texnikaning ilg'or yutuqlari, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, xususan, internet tizimi turli davlatlar va mintaqalar o'rtasidagi chegaralarni ochib berib, o'zaro hamkorlik va integratsiya rivojiga so'zsiz katta hissa qo'shayotganiga bugun barchamiz guvoh bo'lmoqdamiz",-deb ta'kidlagan edi O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti Islom Karimov. Lekin odamzot tafakkurining yuksak va yorqin namoyoni bo'lgan bunday yutuqlar ayni paytda katta kuch-quvvat va moliyaviy imkoniyatlarga ega bo'lgan ayrim siyosiy kuchlarning g'arazli niyatlarini amalga oshirishda mafkuraviy qurol sifatida ishlatilayotganini ham e'tibordan chetda qoldirib bo'lmaydi. Odamlarning, birinchi navbatda yoshlarning ongu tafakkurini, ma'naviy olamini izdan chiqarishga qaratilgan bunday urinishlarning asl mohiyatini, ularning uzoq va davomli, salbiy oqibatlarini anglash va bunday xavf-xatarlarning oldini olish bugungi kunda o'ta muhim ahamiyat back tili kasb etib bormoqda. Shunday ekan, yagona axborot makonida yoshlarni turli buzg'unchi g'oyalarga yo'g'rilgan "Axborot xuruji" va boshqa mafkuraviy tahdidlardan asrash zarur.

Buning uchun birinchi galda ularga hayot haqiqatini, oq bilan qorani to'g'ri tushuntirmoq va shu yo'sinda yosh avlod qalbida mafkuraviy immunitetni muttasil oshirib bormoq lozim. Ishonchli, oddiy, tushunarli axborotlar bilan bir qatorda yashirin ravishda shaxs axborot- psixologik xavfsizligiga tahdid qiluvchi ma'lumotlar ham kelishi mumkin, ularni ajrata bilish esa shaxsning individual qobiliyatiga bog'liq. O'z individual-psixologik xususiyatlari va ruhiyat faoliyatining umumiy tasnifi va qonuniyatlarini bilish hozirgi vaqtda inson uchun nafaqat zarurat, balki ijtimoiy o'zaro aloqada, turli shaxslararo bo'ladigan vaziyatlarda xavfsizlikning eng muhim sharti bo'lib qolayotir. Bugungi kunda yoshlarning ma'naviy uyg'oqlik tuyg'ularini mustahkam qaror toptirish, ma'naviyatini yuksaltirish, ongida ruhiy poklik, ta'lim-tarbiya, targ'ibot-tashviqot ishlarini doimiy, samarali va ta'sirchan tarzda, ilg'or pedagogik texnologiyalardan foydalangan holda olib borish davr taqozosidir.

Yoshlarning ma'naviy olamini yuksaltirish hamda ularni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalashda AKTning roli katta. Mazkur talabning bugungi vazifasi tinglovchilarni kun sayin ko'payib borayotgan axborot-ta'lim muhiti sharoitida

kerakli axborotdan to'g'ri maqsadlarda foydalana olishga o'rgatishdan iboratdir. Buning uchun Internet tarmog'ining milliy segmentida resurslarni ko'paytirish, rivojlantirish, ularni foydalanuvchilarga qulay tarzda taqdim etish, axborotlarning shaffofligi hamda xavfsizligini ta'minlash, turli tashqi zararli axborot ta'sirlardan himoyalash va foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish chora- tadbirlarini ishlab chiqish lozim bo'ladi. Ular tarbiyasiga ommaviy axborot vositalarining ta'siri yuqori ekanligini hech kim inkor qilolmaydi. Globallashuv jarayonining o'ziga xos jihati uning mafkuraviy ta'sir o'tkazish quroliga aylanishi mafkuraviy ta'sir o'tkazish quroliga aylanishi mumkinligi bilan izohlanadi.

Bugun uzoq-yaqin mintaqalarda yuz berayotgan voqealarni inobatga olsak, hali ongi, hayotiy qarashlari shakllanmagan yoshlarni chalg'itishga qaratilgan g'arazli kuchlar internet tarmog'idan o'z manfaati yo'lida foydalanayotganini ham inkor etib bo'lmaydi. Birinchi omili, desak, mubolag'a bo'lmaydi.

Bugun internetdan foydalanuvchilarni shartli toifadagilar kasbi talabidan kelib chiqqan holda yoki ilmiy tadqiqotlari uchun zarur ma'lumot va axborot olish maqsadida, internetga murojaat qilayotganlar bo'lsa, ikkinchi toifadagilar shunchaki, qiziqishiga ko'ra, deylik, axloqsizlik, tanishuv saytlariga kirib yoki onlayn o'yinlari bilan kun o'tkazish kayfiyatida bo'lganlardir. Demak, yoshlarning intellektual salohiyatini oshirish va ma'naviy immunitetini kuchaytirish, axborot ma'daniyati va mediasavodxonligini oshirish-axborot xavfsizligini ta'minlashning bosh axborot manbai sifatida OAV dan tashqari, jadallashmoqda. Bu qaysi sohaga oid esa O'zbekistonda Internetdan foydalanuvchilar soni kun sayin ortib borayotganligini inobatga olsak, Internetdan ham axborotlar izlash kundan-kunga bo'lishidan qat'iy nazar, Internetning Milliy segmentida milliy-ma'naviy ruhdagi axborotlarimizni tobora ko'paytirib borishni taqozo etadi. Qachonki, mahalliy saytlar, portallar kerakli axborotni yetkazib bera olmas ekan, u holda foydalanuvchi xorijiy Internet manbalariga murojaat qilishi tabiiy hol. Taassufki, xorijiy manbalardagi ma'lumotlarning bari ham birdek haqqoniy va xolis emas. Shularni hisobga olib, mamlakat umumta'lim maktablari, akademik litseylar, kasb-hunar kollejlari o'quvchilarining, oliy ta'lim muassasalari talabalarining axborotga bo'lgan talab-ehhtiyojlarini har tomonlama qondirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Islom Karimov. Xavfsizlik va barqaror taraqqiyot yo'lida. Toshkent.: "O'zbekiston", 1998.
2. Р. Энтоин. А. Эллиот, Эпоха пропаганды: Механизмы убеждения, повседневное использование и злоупотребление. М.: Эврика, 2001 й.
3. Islom Karimov. "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch". Toshkent: "Manaviyat" 2013-yil.
4. <http://net.compulenta.ra>
5. M. Quronov.-yovvoyilik falsafasi // "Xalq so'zi"-T.: 2006-yil